

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20
בנושא החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי) – (25x2) – 50 נקודות
פרק שני: ספרי קריאה (50x1) – 50 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
- שני הפרקים בבחינה הם חובה.
ענה על השאלות על פי ההוראות האלה:
מן הפרק הראשון (שירה) ענה על שתי שאלות.
מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענה על שאלה אחת.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

(שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית — בין שבר לאיחוי)

(50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 25 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נַעֲרָה מִן הַקְּטָמוֹנִים (חֶתֶר־אֶרֶץ) / מירי בן שמחון

נַעֲרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדֹּרִי
בְּמָקוֹם שְׂנוּעַד לְאִנְשִׁים אֲחֵרִים
מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַטוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
אֲחֵר כִּף תְּדִיחַ רֹצֶפָה
וְתַתְּקוֹן פְּרָחִים בְּאֶגְרֹטֶל
הִיא מִתְאַמָּה אֶת צִבְעֵי הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שֶׁכִּבְּהָ עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפֶ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כָּף.
בְּכָלֹל זְכוּתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תְלוּיוֹת בָּזָה
הִיא מְקַפֶּידָה לְמַלֵּא אֶת חוּבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאִמּוֹנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדָּק
בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֶבְדָּה שְׁכָל כִּף הַרְבֵּה אִנְשִׁים לֹא יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטֵּבַע שֶׁלָּהּ
הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹה שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת
שְׂאִין לָהֶם טַעַם
וְשֶׁלֹּא שׂוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם
אִמָּא שֶׁלָּהּ מִתֵּה מִהֶתְקַף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
וְאִבָּא שֶׁלָּהּ שָׁרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבֵּית
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵח שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב
שֶׁהִתְקַדֵּם בְּחַיִּים
וְהוּא אֲדָמִינִיסְטֶרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
אֲחֵרָאֵי עַל כִּף וְכִף עוֹבְדִים
שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמְּשַׁכֶּרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

היא כתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
כל בקר ב־7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
(יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
מגלח למשעי ובגנעלים מצחצחות
וכל השכונה רואה שהיא מבלה
והשם שלה נשאר נקי.
כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
אומרת "שלוש" ו"מה שלום הילדים"
יודעת לתפור ויושבת בבית
בחורה רצינית.
יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
יבוא בחור לענין והיא תתחתן
ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
ויעריכו את האמא שלהם.

הצג את שאיפותיה של עליזה אלפנדרי, והסבר מה אפשר ללמוד על דמותה משאיפות אלה.

2. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס.

קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

- בית 1
סלימה את דומעת שם עדין ליד הפריז'דר עם בלוק הקרח על
העינים שלי
זה היה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי לידך סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
- בית 2
יש לילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר
- בית 3
הו ריח נרקיסים משכר
מושך רגלי ליד לרוץ עמוק בתוך בצת נחל קישון
וזרים בידי -
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
חפנה אל תוכי לדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.
- בית 4
הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרקות בפרח מסרק שולמית
- בית 5
מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים גקשים ואת עודך
נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית
- בית 6
עיניך כה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי חרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

בשיר זה משולבים תיאורי מצוקה וחוויות נעימות ומרגשות. הסבר והדגם קביעה זו.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

וְהַגִּירַת הַיּוֹרִי / יהודה עמיחי

וְהַגִּירַת הַיּוֹרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 דָּמִי מִמְּשִׁיחַ עֲדִין לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתֵי
 גַּם אַחֵר שֶׁכָּבֵר הֵנַח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהַגִּירַת הַיּוֹרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרָכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
 הַשֹּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזִכִּיר יוֹם מְשִׁכִּיחַ.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מִדְּבָר גָּדוֹל
 וְנִרְגָּעוּ מְעַט. אִשָּׁה אַחַת. כָּלְלִי מְשֻׁחָק
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חֲקִי כָּאֵב וְכֶבֶד.
 עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכֵּר
 בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הַיּוֹרִי בְּמוֹ הַגִּירָתָם.
 עַל אִם הַדֶּרֶךְ, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
 צָעִיר מִדֵּי בְשָׁבִיל לָמוּת, זָקֵן מִדֵּי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעִיפוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמְּחַצֵּבָה בְּגוֹף אֶחָד.
 אֲרַכְאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַגִּירַת הַיּוֹרִי
 לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מָרִים לְמִדָּתִי
 שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבְּתִימִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאַנְיּוֹת תָּמִיד.
 וְכָבֵר עוֹרְקִי וְגַם גִּידִי כְּסִבָּךְ
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִּיר. וְאַחֲרֶכָּךְ
 מוֹתִי וְסוֹף לְהַגִּירַת הַיּוֹרִי.

כיצד בא לידי ביטוי בשיר "והגירת הור" משבר ההגירה? הסבר והדגם את דבריך.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
 לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
 חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
 וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
 ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל –
 המלחמה על שטח המוקיה.
 וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
 כי אלו הן סימפוניות מפלאות
 לכבוד השחר הבוקע מחדש,
 אולי אפילו לכבודה.
 וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
 ואת השאר אתה יודע, בודאי.

השיר פותח במילים "אתה רוצה לדעת" ומסתיים בשורה "ואת השאר אתה יודע, בודאי".

מה נודע לנכד לאורך השיר? הסבר והדגם את דבריך.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אֶל בֵּית סָבִי בָּאוּ תִּימָנִים מִמַּחֲגָה יוֹסֵף
יָשְׁבוּ וְשָׁתְּקוּ
כְּשֶׁאֶחָד שָׁר הַשְּׁנִי חֶכֶה
כִּי גִדְּלָתִי בֵּין נְהֻמָּה
לְשִׁתִּיקָה
עֲכָשׁוּ הַתִּקְיָנוּ לְאַבִּי טֵלְפֹן וְהוּא יוֹשֵׁב
וּמַחֲכֶה לְצִלְצוֹל
שְׂמוֹנִים שָׁנָה שָׁתַק שְׁתִּיקוּ אֲבוֹתָיו
עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֶה שִׁי־קִשְׁיֻבוּ לְדַבְּרוֹ

האם לדעתך שיר זה הוא שיר מחאה? הסבר והדגם את דבריך.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

ומה לעשות שְׁאֲצָלִי
הַנְּתוּחַ הַצִּלִּיחַ וּבִגְדָד
מֵתָה. וְלֹא נֹתְרָה
אֶלָּא הַמוֹסִיקָה שֶׁהָיָה אָבִי
שׁוֹמֵעַ בְּתַחֲנוּת הַבּוֹשָׁה,
כְּשֶׁהִמְתִּין בְּחִנּוּן הַתִּת־קֶרֶקְעִי,
לְקַחַת אוֹתִי אֶל צָבֵא הָעַם
בְּדֶרֶכּוֹ לְעַבֹּדָה.

וְלֹא אֲשַׁכַּח לְעוֹלָם
אֶת עֶצֶב יָדוֹ הַמְּגִשֶּׁשֶׁת
אֲחֵר הָעֵבְרִית, לְהַחֲלִיף מֵהָר,
לְפָנַי שְׂיוּצָאִים וְעוֹלָיִם
מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

כיצד בא לידי ביטוי בשיר "מתחת לפני האדמה" משבר ההגירה? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שני — ספרי קריאה (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-10.

המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון

7. תאר את הקשיים במערכת היחסים של כריסטופר בון עם אביו ועם אימו. האם קשיים אלה נפתרים? הסבר את דבריך.

8. כיצד באה לידי ביטוי בספר ההתעקשות של כריסטופר בון לגלות את האמת? בתשובתך כתוב גם אם ההתעקשות שלו השתלמה. הדגם את דבריך.

הנכדה של מר לין / פיליפ קלודל

9. על פי הספר "הנכדה של מר לין", הסבר והדגם את ההשפעה של המלחמה על הגורל של בני האדם.

10. כיצד באה לידי ביטוי בעלילת הספר "הנכדה של מר לין" החשיבות שיש לקרבה רגשית בין בני אדם? הסבר והדגם את דבריך.

בהצלחה!